

Un număr vechiu 2 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: CIRU E C O N O M U

Licențiat în drept din Paris, Procuror-General la Inalta Curte de casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an, în România	40 lei
6 luni	20 „
3 luni	10 „
Străinătate: 50 lei pe an, 25 pe 6 luni	

*Apare de două ori pe săptămână
sub redacțiunea unui comitet*

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

Redacția & Administrația
București, **CALEA RAHOVEI—5**
Lângă Palatul Justiției
TELEFON № 16/98

A apărut vol. III din marea și utila lucrare: **Reper-toriul general de jurisprudență Română a Inaltei Curți de Casație**, dela 1862—1906 de d-l *I. C. Barozzi*, cuprinzând materiile literilor M.—Q.

Prețul 15 lei broșat; 17 lei legat în pânză; 18 lei cu piele la cotor și 18.50 în piele peste tot, flexibil.

Sub presă ultimul vol. IV care va avea să apare în cursul lunii August.

Depozit la *Curierul Judiciar* care servește la cerere orice cărți de drept, contra valoare, mandat postal sau ramburs.

S U M A R

Din teoria contractului de muncă, (urmare) de d-l N. Titulescu;

JURISPRUDENȚA:

Tribunalul Comercial Ilfov: C. I. Creangă 'cu Minist. de Finanțe, cu o adnotație de d-l I. Ionescu-Dolj;
Bibliografie.

DIN TEORIA CONTRACTULUI DE MUNCĂ

(Urmare *)

Necesitatea pentru noi Români de a adopta regula jurisprudențială studiată.—Nu există obstacol legal care să ne împiedice de a o face. Pe de altă parte, faptele zilnice ne arată ca foarte oportună adoptarea jurisprudenței și teorii noi.

Persoanele cari ar beneficia de aceasta; în special o mare categorie de funcționari pentru cari regula nouă ar echivala cu o quasi-inamovibilitate.—Critica celor câteva decizii românești cari, fără a intra în cercetarea faptelor, declară inadmisibilă din cauza separațiunii puterilor, acțiunea în daune ce ar intenta un funcționar destituit pe nedrept.—Separațiunea puterilor nu scapă de controlul justiției de cât actele administrative de autoritate, nu și cele de gestiune.—Impărțirea funcționarilor în două categorii: de autoritate, ca judecătorii, prefectii cari sunt delegații suveranității publice; de gestiune, ca inginerii, amployații administrațiilor, cari sunt niște ade-vărați locatari de servicii.—Destituirea fără motiv a acestora din urmă constituie ruperea unui contract de locație, deci când ea se face fără motive ea poate da loc, conform regulii stabile, la daune.

Am văzut ce dezvoltare jurisprudențială admirabilă s'a dat în Franța principiilor coprinse în Codul civil relativ la locațiunea de servicii. So-

cotim că e timpul ca și la noi tribunalele să urmeze demnul exemplu dat în Franța, și să decidă că rezilierea bruscă, inoportună, fără motiv a locațiunii de servicii cu durată nedeterminată, dă naștere la o acțiune în daune. Nimic nu le poate împiedica în opera lor binefăcătoare: nici obstacol rațional, nici text de lege. Din potrivă, sunt strigătoare nedreptățile cari se comit zilnic la noi în numele libertății de a concedia pe muncitorul de serviciile căruia, prin simplu caprițiu, declari că nu ai nevoie. Să examinăm pe scurt chestiunea din aceste două puncte de vedere.

* *

Codul nostru civil, identic ca și cel francez, nu cuprinde asupra locațiunii de servicii decât câteva articole anume: 1470—1479, și încă din aceste 29 de articole numai două se referă la ceea ce numim azi, în special, contractul de muncă: art. 1471 și 1472 (grupate în Codul francez sub denumirea de: locațiunea servitorilor și a lucrătorilor), restul, dela 1473 înainte, se ocupă de contractul de transport pe apă și pe uscat, precum și de contractul de întreprinderi de lucrări (antrepriza). Deci art. 1471 și 1472 sunt singurile cari ne interesează aci. Primul spune: «*nimeni nu poate pune în serviciul altuia lucrările sale decât pentru o întreprindere determinată sau pe un timp mărginit*» Cel de al doilea, indiferent pentru studiul acesta: «*patronul se crede pe cuvântul său: pentru câtimea salariului, pentru plata salariului anului expirat, și pentru acțiunile date pe anul curgător*». Identice sună articolele franceze corespunzătoare: 1780 și 1781.

Distincțiunea dela care am plecat în studiul nostru ca fiind unanim admisă, și anume că: în locațiile cu termen nu poți rupe contractul prin voința unilaterală, pe când, din potrivă, poți face aceasta în locațiile cu durată nedeterminată, nu e dar coprinsă în vreun text de lege. Ea e admisă prin raționament, printr'un fel de parafrazăre a art. 1471: dacă nu-ți poți angaja servi-

*) Vezi *Curierul Judiciar*, No. 34, 35 și 46 din 1908.

ciile pentru vecie, hotărât că atunci când n'ai stipulat un termen, poți să eși *când vrei* din legăturile angajamentului luat. Dar de aci și până a susține că, pe baza acestui text de lege, poți eși *cum vrei*, *fără nici o formă, printr'un simplu caprițiu, sau dintr'un spirit de răutate*, din legăturile contractului, e o distanță colosală. Legiuitorul s'a mărșăvit dar a recunoaște dreptul de concediere ca o pavază pentru păstrarea libertății individuale, ca o armă contra sclaviei contractuale. Legiuitorul nu a reglementat câtuși de puțin exercițiul acestui drept; el a fost departe de a se gândi că sunt diferite feluri de a-l exercita, unele în spiritul destinațiunii acestui drept, deci licite, altele nepermise și prejudiciabile. Și legiuitorul nu se putea gândi la aceasta, pentru că la 1804 când a legiferat chestiunea uvrieră nu luase încă naștere, nu se prezinta încă în fapt spețe destul de numeroase și diferite cari să-i fi atras atențiunea. De aceea s'a și spus că Codul civil a uitat pe muncitori. E o chestie dacă putea să nu-l uite, dat fiind micimea lui de atunci. Principalul e că muncitorul nu-și găsește în Codul civil regulele de drept necesitate de profesiunea lui.

Atunci, dacă e lacună, ce e mai normal decât ce au făcut tribunalele franceze, cari au ascultat interesele justițiabililor și au creat regula care lipsea, oprind, prin condamnări la daune, să se comită abuzuri cu dreptul de a concedia rezervat părților de art. 1471.

Nu e dar nici un obstacol care să împedice tribunalele noastre de a proceda la fel. Aș putea zice că au chiar datoria de a o face, odată ce e constant că legiuitorul *nu s'a gândit* la exercițiul abuziv al dreptului de a concedia, odată ce apare ca o nedreptate strigătoare argumentația că *ai dela lege* dreptul de a concedia pe muncitor cum vrei și când vrei, odată ce însăși legiuitorul invită tribunalele, prin art. 3 din cod, sub pedeapsă de denegare de dreptate, să creeze dreptul acolo unde el n'a făcut-o. Cât despre obiecțiunea că tribunalele noastre n'ar putea lua exemplu de la cele franceze prin faptul că la noi nu există o lege în genul celui dela 27 Dec. 1890 care să prevadă în chip expres posibilitatea unei condamnări la daune, că dar azi art. 1471 e departe de a corespunde art. 1780 fr. am avut grija de a o combate dinainte. Am arătat mai sus cum legea aceasta e o *inutilitate legislativă*, cum ea menține pur și simplu vechea stare a dreptului, cum ea n'a schimbat nimic din cele ce se practicau înaintea ei.

Așa fiind lucrurile, nu putem decât să aplaudăm din toată inima jurisprudența pe care Inalta noastră Curte a inovat-o prin deciziunea secției III-a No. 79 din 17 Martie 1908, citată în *Jurispru-*

dența din 10 Aprilie 1908, stabilind următoarele principii:

«Considerând că este netăgăduit că, în contract, nu se prevede un termen la finele căruia convențiunea trebuia să ia sfârșit; că, în atare caz, fiecare din părțile contractante avea drept de a da concediul celeilalte, observând obiceiurile locului și mai cu seamă luând precauțiuni ca concediul să se dea în condițiuni în care concediatul să nu sufere un prejudiciu, din cauza intempestivității ruperii angajamentului și a motivelor indicate în justificarea concediului».

De asemenea, nu putem decât să aplaudăm Tribunal de Comerț Ilfov, prezidat de d-l Balș, când, la 10 Iunie curent, aplică aceleași principii în procesul, de daune ce doi foști comptabili, Huber și Zamfirescu, au intentat Băncii Agricole fiindcă au fost concediați brusc și fără motive.

Vor face dar operă de înaltă ordine socială tribunalele noastre când vor urma exemplul Inaltei noastre Curți și a Tribunalului de Comerț Ilfov condamnând la daune pe contractantul care, fără motive legitime, brusc, în chip inoportun, prin caprițiu sau rea voință vor concedia pe muncitorul capabil căruia nu i se poate aduce vre-o vină în executarea angajamentelor sale.

* * *

E însă în fapt oportun ca tribunalele noastre să ia asemenea măsuri? *Teoretic*, indiscutabil, acțiunea lor e legitimă. *Faptele*, reclamă ele însă la noi aplicarea principiilor studiate? Evident da! E aci o chestie mai mult de conștiință decât de statistică. Dacă n'avem încă armatele uvriere ale Occidentului, avem și noi muncitorii noștri la cari ar fi o greșală să nu ne gândim în tot momentul. Cine nu știe câte abuzuri se comit zilnic? Aș putea oare da o listă completă a tuturor feluri de muncitori cari sunt expuși la concedieri bruște, nemotivate, și pentru cari jurisprudența nouă ar fi o adevărată garanție? Muncitorii din fabrici, meseriași, servitorii, îngrijitorii de moșii, profesorii particulari, percepatorii, vânzătorii din magazin, amployații comerciali etc. etc. Iată mii de persoane cari trăesc sub regimul locațiunilor de servicii cu durata nedeterminată și cari au tot interesul să vadă îngădit dreptul patronului de a-i concedia. Vom vedea mai departe cum se calculează această îngădire, care în fapt e foarte elastică: poate să fie câțiva lei sau câteva zecimi de mii de lei, după împrejurări. Pentru moment să arăt că, după mine, un mare număr de *funcționari amovibili* dela noi, intră în procedurile noii jurisprudenți, cari pentru dâșii ar fi o adevărată și bine meritată mană cerească.

Dacă este ceva deobște recunoscut la noi, aceasta e de sigur abuzurile cari se comit la fie-

care schimbare de guvern cu funcționarii cari, deodată, de azi pe mâine, se pomenesc svârliți pe stradă pradă tuturor nevoilor, fără ca să se poată alege cea mai mică vină contra lor, fără ca să li se dea cel puțin posibilitatea materială de a-și găsi o altă ocupațiune. Aceasta a și făcut ca *inamovibilitatea funcționarilor* să devie un deziderat — din nenorocire numai un deziderat — al partidelor noastre politice. Netăgăduit, timpul va transforma dorința în realitate. Dar aceasta înseamnă că până atunci interesații să nu aibă alta de făcut decât să rabde?

Nu! Prima datorie a juristului e să caute cu orice preț mijlocul de a vindeca o rană socială, chiar înainte de a fi chemat doctorul: Parlamentul! Știința dreptului m'ar lăsa rece, mi-ar părea o îngrămădire de formule, un simplu apel la memorie, dacă n'ar cuprinde în sine *construcțiunea*, adică posibilitatea de a creea o regulă nouă din felul cum dispui elementele vechi. Până la inamovibilitatea legală a funcționarilor, să cercetăm dacă nu putem ajunge juridicește la un rezultat în funcție de inamovibilitate, «la o quasi-inamovibilitate»!

Pentru ce funcționarul revocat pe nedrept să nu poată acționa Statul în daune? Este un impediment legal la aceasta? Pentru a răspunde la întrebarea aceasta, de cel mai înalt interes practic, e nevoie de o cercetare *teoretică* prealabilă: care-i natura juridică a funcțiunii publice¹⁾?

Funcțiunea publică nu e un *mandat*. Ar fi inutil și contrariu realității să socotești că orice act al funcționarului e făcut în numele Statului, persoană morală. Cine poate spune că primarul care ordonă bicicliștilor să aibă un clopot sau o trompă, că prefectul care ține un discurs la o solemnitate, lucrează ca mandatar ai persoanei morale, comună sau județ? Cine nu vede că ei sunt niște delegați ai suveranității publice?

Toate funcțiunile, de asemenea, nu sunt *locații de servicii*. Evident, că judecătorul care împarte dreptatea, că prefectul care administrează județul nu sunt niște simplii muncitori cari și au închiriat serviciile Statului. Ei lucrează, repet, nu ca prepuși sau locatari de servicii, ci ca agenți ai suveranității publice.

Funcțiunile de asemenea nu rezultă din «*contracte de drept public*», nici nu sunt «*situațiuni legale sui generis*». S'a arătat cu multă dreptate că nu există așa zisele contracte de drept public. Între o persoană publică și un particular dacă există vre-o dată un raport contractual, el nu poate fi decât de drept privat, căci nu se vede

rațiunea pentru ce n'ar fi astfel, nu se vede deosebirea dintre un asemenea contract și cele petrecute între doi particulari. Cât despre situația legală «sui generis» ea nu explică nimic; e o simplă formulă lipsită de orice conținut.

Pentru a afla caracterul juridic al funcțiunii publice, nu trebuie dar să ne întrebăm ce legătură e între Stat și particular, dar *ce fel de atribuțiuni* exercită funcționarul? La o asemenea întrebare, necesar trebuie să răspundem printr-o distincție.

Unii funcționari au atribuțiuni de autoritate, apar ca delegați ai suveranității naționale. Ei participă la puterea de a comanda. Ei sunt numiți de șeful statului sau de un funcționar superior, sau chiar prin sufragiu. Ceeace importă însă e că nu există nici un raport contractual la baza funcțiunilor. Aceștia sunt așa zișii funcționari *de autoritate*, precum: prefectul, judecătorul, ofițerul etc.

Alți funcționari, din potrivă, n'au decât atribuțiuni *de gestiune*, acte de administrație făcute în numele și pentru persoanele publice. Ei apar ca niște adevărați locatari de servicii, legați printr'un raport contractual cu persoana publică.

Greșala celorla cari au analizat funcțiunea publică ca o locație de servicii constă numai în faptul că au dat o formulă unică acolo unde trebuiau să dea două: *unele*, nu *toate* funcțiunile sunt locații de servicii.

După ce se va face distincțiunea între ambele feluri de funcțiuni? Funcționarii de autoritate să fie funcționarii superiori cari comandă, iar funcționari subalterni cari execută? Evident nu! Jandarmul rural e un funcționar de autoritate, pe când un inginer-șef al Statului e un funcționar de gestiune.

Distincțiunea între aceste două feluri de funcționarii se va face după natura actelor ce le sunt în cădere. Or, actele administrative sunt de două feluri: de autoritate și de gestiune; se știe în drept ce înseamnă aceste formule. Legiuitorul român a adoptat însuș distincția între cele două feluri de acte administrative, cu ocaziunea votării legii contenciosului administrativ. Funcționarii se vor clasifica deci în două categorii, după cum fac acte de gestiune sau de autoritate. Iar în primul caz, ei sunt niște adevărați locatari de servicii.

Care-i interesul distincțiunii acesteia din punctul de vedere al studiului de față? *Ea ne dă răspunsul la chestiunea pusă mai sus*: dacă funcționarul revocat pe nedrept poate acționa Statul în judecată; *Da*, dacă exercită o funcțiune de gestiune; *nu*, dacă exercita o funcțiune de autoritate. În primul caz, e vorba de un contract de

¹⁾ Pentru dezvoltări, a se vedea ad mirabila expunere din *Berthélemy, Traité de droit administratif*, Paris 1901, p. 52 și urmare.

locație, cu durată nedeterminată, care nu poate fi desfăcut prin voință unilaterală decât pentru motive legitime. În al doilea caz, e vorba de exercițiul suveranității care nu poate fi censurat de nimeni, căci asta înseamnă suveranitatea să nu fie o putere superioară ei în Stat.

Iată în ce termeni energiei și precisi, rezolvă Berthèburg chestiunea în lucrarea citată:

«Sub ce condițiuni și pentru ce greșeli funcționarul poate fi el revocat sau suspendat? Este el la discreția unui șef care, orbit de patima politică, sau pentru un simplu caprițiu, să aibă dreptul de a-i sfârâma cariera? Trebuie să recunoaștem funcțiunilor în general sau cel puțin unora dintre ele oare cari garanții de stabilitate și anume acele pe cari le au funcțiunile private și cari repauzează pe convenția părților? Când tocmește o slugă cu anul, cum se practică în anumite țări, nu pot să-l isgonesc în mijlocul anului fără să-l indemnizez, afară numai dacă n'a comis o greșală. Când fără limitare de durată, angajez un șef pentru uzina mea, nu-l pot concedia fără motiv valabil. Aceasta e regula scrisă în Codul civil și completată prin legea din 27 Dec. 1890..... **Funcționarii să aibă mai puține garanții decât acest șef de atelier sau decât acea slugă?**

Dacă teoria aci anunțată ¹⁾ ar fi fost observată, jurisprudența Curților și a tribunalelor, în loc să rezolve chestiunea care ne interesează pe ghicite și adesea în mod contradictoriu, s'ar fi conformat distincțiunii care domină în acelaș timp și actele de administrație și funcțiunile publice. *Funcționarul al cărui rol consistă în a face numai acte de gestiune, nu poate fi revocat decât în cazul când o locație de servicii ar fi reziliabilă.* **Dacă un atare funcționar ar reclama o indemnitate pentru o revocare nejustificată, el trebuie să se adreseze tribunalelor judiciare, pentru că revocarea e ruptura unui contract, adică un act de gestiune făcut în numele persoanei morale pentru care acest funcționar era însuși însărcinat să lucreze».**

Trecând în categoria locatarilor de servicii pe funcționarii de gestiune, vedem cum, instantaneu, se mărește numărul celor cari au mare interes ca tribunalele române să adopte jurisprudența creată în Franța asupra contractului de muncă. Așa zișii *amplouați* de prin grefele tribunalelor, de pe la Ministere, de pe la Primării, de pe la Administrațiuni etc., etc., și cari sunt toți funcționari de gestiune capătă ca prin farmec o garanție la cari au netăgăduit drept.

Cred că am demonstrat că aveam dreptate când spuneam la începutul acestui studiu, că avanta-

giile transpunerii teorii moderne a contractului de muncă la noi sunt departe de a fi platonice. În mare parte, ea ar înlocui o reformă legislativă de mult dorită. E tot ce putem spune mai bine despre noua teorie.

* * *

Din cele expuse, rezultă lămurit greșala mare în care a căzut jurisprudența română când, în cele câteva ocazii în cari funcționarii destituiți pe nedrept s'au adresat la dânsa cerând daune, a refuzat acestora orice acțiune în justiție.

Astfel Curtea de Apel din București (Secț. I, No. 197/904, *Curierul Judiciar* 1904, p. 486) a pus în principiu absolut că: destituirea funcționarilor publice este un act de administrație care intră în competența exclusivă a puterii executive, și actele de această natură, făcute cu paza formelor prevăzute de legi, scapă de controlul instanțelor judecătorești și nu poate da loc la o acțiune în daune interese în profitul funcționarului destituit.

Găsim aplicarea acestui principiu la diferitele categorii de funcționari în mai multe hotărâri judecătorești. Astfel: pentru funcționarii din direcția Căilor ferate, în decizia Casației I, No. 95/99 în Buletin, p. 251; pentru funcționarii județului, decizia Curții de apel din Galați s. II, în *Curierul Judiciar* 1901, p. 243. Acești funcționari nu s'ar putea adresa justiției pentru a cere daune în urma unei destituiri nejustificate. O singură restricție pare a reeși din jurisprudența noastră ca trebuind a fi adusă dreptului absolut de a destitui. Când motivul invocat de autoritatea superioară pentru a destitui un funcționar e fapt infamant, un fapt care cade sub prevederile Codului penal, faptele acestea nu le poate constata decât justiția. Revocarea, pe baza lor, nu poate fi decât un corolar al unei sentințe judecătorești prealabile. Vezi deciziunea Curții de casație I, No. 129/905 din *Curierul Judiciar* 1905, p. 282, unde se discută și art. 41 legea corpului telegrafo-poștal din 1902 referitor la materie.

Jurisprudența noastră asupra destituirii funcționarilor și-a pus dar o chestie prealabilă: «are funcționarul destituit o acțiune în justiție», care a împedicat-o să ajungă la chestiunea discutată de noi în acest studiu și pe care am vrea s'o vedem rezolvită în sensul doctrinei noi: «are dreptul patronul—particular, Stat, județ sau comună—să revoce fără motiv pe locatarul de servicii»? Se înțelege că jurisprudența ar fi putut să recunoască funcționarului dreptul la o acțiune și în urmă să i-o respingă pe motiv că patronul său avea drept să-l revoce *ab nuto*. Atunci, și numai atunci s'ar fi putut spune că jurisprudența română nu admite teoria modernă a contractului de muncă.

¹⁾ Distincția la care ne-am oprit mai sus.

Azi însă, din cele expuse, se vede că jurisprudența noastră s'a oprit la ușa chestii, și n'a intrat în discuția ei.

Trebue oare multă argumentație pentru a vedea netemeinicia celor judecate? Tribunalele noastre refuză acțiunea în daune funcționarului pentru un motiv de ordine publică: separațiunea puterilor, care ar opri justiția să censureze un act administrativ ca revocarea unui funcționar.

Dar separațiunea puterilor împiedică justiția să controleze toate actele de administrație *fără excepție*? Hotărât că nu! Dacă ar fi așa, tribunalele n'ar putea judeca niciodată persoanele de drept public, nici când ele cumpără sau vând, nici în activitatea lor pur economică, căci act administrativ e, în înțeles larg, *orice* act făcut de puterea executivă. Aci intervine însă distincția făcută mai sus între actele administrative de *autoritate și de gestiune*. Numai actele de *autoritate* sunt făcute în numele suveranității puterii executive. Numai pe aceste acte principiul separațiunii puterilor le scapă de controlul judiciar. Cât despre actele de gestiune ele nefiind decât actele făcute de persoanele publice în a doua lor față de persoane private, decât interese patrimoniale de drept privat, nici o îndoială că principiul separațiunii puterilor nu le vizează, nici o îndoială că controlul justiției rămâne întreg.

Prin urmare, în fața unei acțiuni în daune pornite de un funcționar pentru o destituire nejustificată, justiția trebuie să se întrebe: ce fel de funcționar e reclamantul? Și numai după ce va constata că e vorba de un funcționar de autoritate, și că destituirea lui e un act de suveranitate, numai atunci îi va declara acțiunea inadmisibilă oricât ar fi de drept în fapt. Astfel au procedat atât tribunalul Covurlui cât și Curtea de Galați în procesul dintre sub-locotenentul Vardala, care pretindea a fi fost reformat pe nedrept, pe deoparte, și D-l General de divizie Serghie Băicoianu și Stat pe de altă parte, când, în urma acestor concluziuni puse de D-l Dimitrie Alexandresco și de mine, a respins acțiunea D-lui sub-locotenent Vardala ca inadmisibilă pe motiv că reformarea unui ofițer din armată e un act de suveranitate, un act administrativ de autoritate.

Nici o îndoială însă că în spețele raportate mai sus fiind vorba de funcționari ai județului sau ai căilor ferate, tribunalele trebuiau să declare acțiunea admisibilă în principiu, căci era vorba de niște funcționari de gestiune, deci destituirea apărând ca ruperea unui contract de locație.

(Va urma)

N. I. TITULESCU

TRIBUNALUL COMERCIAL ILFOV

Audiența dela 2 Aprilie 1905

Președenția D-lui TH POPESCU-CUDALBU, Președinte

C. I. Creangă cu Ministerul de Finanțe

Monopol.—Daune.—Puterea legiuitoare. — Responsabilitatea Statului.—Drepturi câștigate.

Proprietatea industrială.—Dacă ea rezultă din lege. — Perfecționare.—Proprietatea perfecționării.

1. *Puterea legiuitoare făcând acte de suveranitate, Statul nu poate fi responsabil pentru daunele cauzate particularilor de aceasta prin votarea unei legi, cari ar viola oarecare drepturi câștigate.*

2. *Proprietatea industrială există independent de lege, care nu o creează, ci recunoscând-o îi dă oarecare garanții și limitează efectele sale.*

3. *Proprietate industrială poate exista nu numai asupra unei invențiuni dar și asupra unei perfecționări.*

Faptul unei persoane, profană de cunoștințele tehnice ale fabricațiunei unui produs, de a fi indicat unor specialiști direcțiunea în care trebuie conduse cercelările lor în scop de a obține un produs mai bun, indicațiuni cari au condus la rezultatul fericit al perfecționării produsului, nu poate conferi un drept de proprietate asupra perfecționării produsului acelei persoane.

S'au ascultat din partea reclamantului C. I. Creangă d-nii avocați Nădejde și Delavrancea iar din partea pârâtului Ministerul de finanțe d-nii avocați Cesărescu și Cernescu;

Tribunalul.

Având în vedere acțiunea intentată de C. I. Creangă în contra Ministerului de finanțe prin petițiunea înregistrată la No. 11991 din 15 Iunie 1900, modificată prin petițiunea înregistrată la No. 7408 din 14 Mai 1902;

Având în vedere că reclamantul susține că, prin aplicarea legii asupra monopolului hârtiei de țigare din 18 Martie 1900 i s'au adus pagube și cere ca Ministerul de Finanțe să fie obligat ca să-i plătească o despăgubire de 2000000 (două milioane) lei, reprezentând capitalul venitului ce-i aducea vânzarea unei hârtii de țigare specială, proprietatea sa;

Având în vedere susținerile și opunerile părților, actele înfățișate în instanță, precum și lucrările din dosar;

Având în vedere că, înainte de a se propune și vota legea asupra monopolului hârtiei de țigare, Creangă se ocupase mai mult timp cu punerea în consumațiune a acestei mărfi și căutase ca să ofere amatorilor din România o hârtie de țigară potrivită tutunului pus în vânzare de Regia Monopolurilor Statului. În acest scop el cheltuise mai mulți bani, se asociase cu mai multe persoane spre a-și procura fonduri și pe de altă parte se adresase mai multor chimiști și specialiști spre a putea obține indicațiuni asupra condițiunilor pe cari trebuia să le întrunească hârtia în cestiune, ca de exemplu, asupra culoarei sau rezistenței; comunicând aceste condițiuni unei fabrici de hârtie de țigare din Paris, numită «Abadie». Specialiștii din această fabrică, ajung după căutări îndelungate, ca să găsească formula compozițiunei preparatului, astfel cum dorea Creangă ca să fie, și în fine, el răușește ca să pue în consumațiune marfa, ce i se trimetea dela fabrică;

Având în vedere că în Martie 1900, a venit în discuțiunea Camerei deputaților proiectul de lege prezentat de d-l Ministru de finanțe d-l Ionescu, relativ la în-

înființarea monopolului fabricației hârtiei de țigare. Cu ocaziunea acestei discuțiuni (ședința dela 2 Martie 1900) d-l deputat Gr. Alexandrescu, a atras atențiunea d-lui Ministru de finanțe, asupra cazului d-lui Căpitan Creangă, reclamantul de astăzi, căruia prin votarea legii, i se lua posibilitatea de a continua cu exercitarea comerțului său;

D-l Ministru Ionescu, îi replică că nu poate spune nimic, de oarece fiind posibil ca să se ivească între Creangă și Ministru neînțelegeri judecătorești, orice cuvânt pe care Ministrul de finanțe l-ar rosti în Parlament, ar însemna sau slăbirea situației juridice a Statului sau îngreunarea situației lui Creangă. Legea se votează de Cameră și Senat și este promulgată la 18 Martie 1900. Prin art. 1 se proclamă principiul monopolului, iar prin art. 5, 6 și 7 Ministerul finanțelor, este autorizat să rescumpere stocul de hârtie rămasă nevândută precum și materialul și uneltele pe un preț fixat de o comisiune;

Având în vedere că Creangă, cere ca să i se dea o despăgubire pentru că nu s'a putut folosi de fructul proprietății sale, căci fiind proprietar al unei hârtii de țigare specială, nu a mai putut-o vinde din cauza înființării monopolului și a fost păgubit;

Având în vedere că admitându-se ipoteza, că Creangă ar fi proprietar al hârtiei de țigare în cestiune, dauna ce i s'a cauzat, este rezultatul înființării monopolului;

Având în vedere că monopolul fiind înființat, nu printr'un act al puterii executive, ci printr'un act al puterii legiuitoare, *prima cestiune, care se impune discuțiunii, este aceea de a se ști, dacă acei lezați printr'o lege votată de Parlament pot obține despăgubiri dela Stat pe cale judecătorească, dacă Statul poate răspunde pentru daunele cauzate unui particular prin votarea unei legi;*

Considerând că o lege este o dispozițiune luată de reprezentanții națiunii în interesul ei, dispozițiune care prin caracterul și natura sa este obligatorie. Necesitatea apărării intereselor generale ale colectivității poate avea drept urmare o înlăturare a satisfacerii intereselor unui membru al acelei colectivități; acest din urmă trebuie să suporte consecințele imposibilității, în care se află de a se sustrage vieții sociale cu foloasele și sarcinile ei și ale obligațiunii pe care o are ca să contribuie la binele obștesc;

Legea are un caracter de obligativitate și suveranitate absolută pentru toți, și ea nu poate fi atacată, complectată sau reformată pe nici o cale, decât numai de către acei cari au întocmit-o. Chiar în cazul când legiuitorul, care a fixat printr'o constituțiune oarecare principii generale asupra raporturilor cetățenilor între dâșii asupra drepturilor individuale, nu ar ține seama, cu ocaziunea întocmirii legilor ordinare, despre vreunul din aceste principii, acel lezat prin omisiunea făcută nu are nici o cale *legală* pentru a nimici actul puterii suverane, sau a înlătura consecințele acestui act, care i-ar putea fi dăunătoare;

Considerând că principiul suveranității națiunii și a legii, precum și rolul și distribuțiunea puterilor în stat exclud posibilitatea intervenției autorității judecătorești în întocmirea sau modificarea actelor legislative;

Considerând, că legea fiind obligatorie și neputând să fie modificată de instanțele judecătorești, consecințele ei nu pot constitui pentru acel lezat baza unei acțiuni în daune, căci în acest caz, ar dispărea caracterul de suveranitate și obligativitate enunțat mai sus;

Considerând prin urmare că o acțiune în daune în contra Statului pe baza prejudiciului suferit în urma votării unei legi, trebuie să fie înlăturată;

Considerând că, dacă este adevărat că binele general nu trebuie să înceapă cu totul interesul particular, singur acel care săvârșește într'un asemenea scop actul din care isvorăște dauna, are posibilitatea și chiar obligațiunea morală, să evite distrugerea drepturilor individuale și jignirea sentimentelor de echitate, însă, el

trebuie să-și manifeste într'un mod formal voința în acest sens, ea neputând rezulta din împrejurări mai mult sau mai puțin explicite; în caz de tăcere, nimeni altul nu poate face în locul legiuitorului acel gest de echitate atât de necesar în teorie și atât de greu în practică;

Derogațiunea dela principiile stabilite mai sus, nu poate fi decât expresă, baza ei e tot suveranitatea irresponsabilă a legiuitorului;

Având în vedere că în speță, cu toate că s'a ridicat în Parlament cu ocaziunea discuțiunii legii, chiar cestiunea supusă astăzi judecărei tribunalului, legea nu acordă prin nici un cuvânt vre-o indemnitate Căpitanului Creangă, nici nu stabilește principiul acelei indemnități;

Având în vedere că reclamantul, susține, că din răspunsul Ministrului de finanțe rezultă, că cestiunea desdaunării nu s'a respins de Cameră ci s'a rezervat;

Considerând în primul rând, că nu este suficient ca cestiunea să nu fi fost respinsă, ci este necesar ca să fi fost admisă;

Considerând apoi că sentimentul deputaților și al Ministrului, nu poate avea tărie legală pe cât timp rămâne în domeniul abstract al vorbei și nu este tradus prin rezoluțiuni formale;

Având în vedere însă că răspunsul Ministrului nu poate fi luat nici măcar ca expresiunea unei păreri într'un sens sau într'altul, căci d-l Ionescu a declarat că nu poate răspunde nimic;

Având în vedere că, dacă Ministrul a indicat ca motiv al lipsei de răspuns posibilitatea ivirii unui diferend pe cale judecătorească între Stat și Creangă, nu se poate afirma, că a înțeles printr'aceasta să recunoască instanțelor judecătorești dreptul de a acorda o desdaunare, ci numai că a evitat, ca să se pronunțe spre a nu influența justiția;

Având în vedere, că deci tribunalul nu poate cerceta temeinicia reclamațiunii de față;

Având în vedere că chiar admitându-se și ipotetic, că nu ar exista nici una din considerațiunile enunțate mai sus, încă acțiunea nu ar putea fi admisă, decât dacă Creangă ar fi proprietar al invențiunii de care nu se mai poate folosi în urma înființării monopolului (aceasta cercetându-se cestiunea din punctul de vedere nu al daunelor, ci al exproprierei unui proprietar deposedat);

Considerând, că intimatul prin reprezentanții săi, a susținut că proprietatea industrială nici nu există;

Considerând, că dacă în general dreptul de proprietate se exercită asupra unui obiect material, totuși el poate fi exercitat și asupra unui drept, oricâteori acest drept este considerat ca un element activ, susceptibil de a figura în compunerea unui patrimoniu și de a putea trece dela o persoană la alta. (Planiol, t. I p. 423. No. 1191);

Considerând că, ideea cugetătorului, a literatului, a matematicianului luată într'un mod abstract și numai în sine, nu poate intra în cadrul rigid al definițiunilor scolastice, din punctul de vedere al concepțiunilor juridice a proprietății. Însă, aceeași idee concretizată și materializată, aceeași idee devenită element activ, este susceptibilă de a fi obiectul unei proprietăți corporale. căci complectată prin rezultatele ei, ea este susceptibilă de a figura într'un patrimoniu și de a fi transmisă. Este adevărat, că e necesar ca să fie complectată prin elemente materiale, însă, nu acele elemente singure fac apropiatiunea posibilă, ci tot ideea, care este izvorul și viața totului; ideea în sine nu are valoare materială și nu o dobândește, decât prin difuziune, însă niciodată ideea pură nu se prezintă ca subiect de proprietate ci numai ideea complectată. În fine, din faptul că unele din caracterele proprietății în genere s'ar adapta cu mai multă sau mai puțină dificultate concepțiunii proprietății industriale, nu se poate de-

duce, că această proprietate nu există, ci numai că este vorba de o proprietate cu caracter special;

Considerând că, o lege asupra brevetelor sau asupra proprietăților literare, nu creează proprietatea industrială, ci îi dă numai oarecare garanții și limitează efectele în timp; în cât, din neexistența unei asemenea legi, nu se poate conchide la neexistența proprietății în cestiune;

Considerând că, proprietatea industrială consistă în dreptul pe care inventatorul sau creatorul unei mașini unui aparat, unei materii industriale oarecare îl are asupra concepțiunii sale; de asemenea acel care perfecționează un obiect deja existent are un drept de proprietate industrială asupra perfecționării pe care a creat-o;

Considerând că elementul esențial al proprietății industriale este, din partea celui care se pretinde proprietar, găsirea unui element nou, o creațiune și concepțiune intelectuală proprie, fie în scopul de a inventa, fie în scopul de a ameliora ceva existent. Este deci cert, că proprietarul industrial trebuie să cunoască invențiunea sa;

Având în vedere că în speșă Creangă nu a inventat hârtia de țigară, ca produs industrial, ci ar fi găsit o îmbunătățire a acestui produs care l-ar fi adus în stare ca să se potrivească cu tutunul vândut de R. M. S.;

Având în vedere că Creangă spre a găsi îmbunătățirea în cestiune s'a adresat la specialiști, cari i-au indicat, cari trebuie să fie calitățile, ce urmează a le întruși hârtia pe care o dorea. După aceasta el a comunicat specialiștilor din fabrică datele ce i se comunicase, și aceștia au găsit formula compozițiunii hârtiei dorite; Creangă a jucat pe lângă acești din urmă rolul unui manual de chimie; pe baza indicațiunilor date lui, a indicat fabricanților direcțiunea în care trebuie să lucreze;

Singura concepțiune originală și personală a lui Creangă în această acțiune, a fost respingerea probelor ce nu corespundeau dorinței sale în admiterea celei din urmă;

Or, această activitate negativă (din punctul de vedere al creațiunii) nu-i poate conferi un drept de proprietate industrială asupra produsului, precum nu-i poate conferi un asemenea drept nici faptul că-și fixase un tip ideal de hârtie; această concepțiune a obiectului, fără concepțiunea și cunoștiința modului de realizare nu constituie o creațiune sau invențiune. Apoi, după cum s'a spus mai sus, este inadmisibil, ca un inventator, un creator să nu cunoască mecanismul sau secretul invențiunii sale;

Or, proba, că Creangă nu cunoaștea secretul invențiunii sale, adică nu știa cum crease este faptul că nu a putut da indicațiunile necesare pentru confecționarea hârtiei unei alte fabrici (Allerschauer din Austria) către care se adresase la un moment dat spre a i se confecționa produsul ce susține că a inventat;

Considerând că, este bine înțeles că, în speșă, e vorba de proprietatea industrială a hârtiei, iar nu a copertei, care singură a fost garantată prin depunere la grefa acestui Tribunal a mărcilor de fabrică;

Având în vedere că prin urmare Creangă, nu a fost acel care a creat, inventat sau îmbunătățit hârtia pe care nu a mai putut-o vinde din cauza monopolului;

Că îmbunătățirea este opera specialiștilor din fabrica Abadie, cari nu au jucat numai rolul mecanic al lucrătorului manual după cum susține reclamantul;

Având în vedere că reclamantul susține, că ar fi proprietar industrial al produsului în cestiune pentru că fabrica Abadie iar fi recunoscut și cedat această proprietate;

Având în vedere că proprietatea pe care, fabrica Abadie a recunoscut-o lui Creangă, nu este proprietatea industrială a invențiunii în sine, și proprietatea materială a produsului invențiunii;

Având în vedere, că prin urmare Creangă nu este

proprietar al invențiunii, care nu a mai putut să fie exploatată de el în urma înființării monopolului;

Având în vedere că prin urmare și din acest punct de vedere, acțiunea pe care a intentat-o Statului urmează a fi înlăturată și că numai este necesar să se discute dacă acestei proprietăți se aplică sau nu principiul expropriațiunii;

Pentru aceste motive, redactate de d-l Judecător M. Balș, tribunalul, respinge, etc.

(ss) Cudablu, M. Balș, N. Steride

Adnotațiune.—Două chestiuni de principii pe cât de rari pe atât de frumoase, se găsesc rezolvite în sentința Tribunalului Comercial Ilfov, sentință ce ar fi rămas nepublicată dacă o întâmlare nu făcea să pun mâna pe dosarul ce o conținea.

Prima cestiune, este aceea de a se ști, dacă acei lezați printr-o lege votată de Parlament pot obține pe cale judecătorească despăgubiri de la Stat, sau mai bine zis, dacă Statul trebuie să răspundă pentru daunele cauzate particularilor prin votarea și aplicarea unei legi.

A doua cestiune, este privitoare la proprietatea dreptului de invențiune, înainte de votarea legii asupra brevetelor precum și asupra concepțiunii dreptului de invențiune.

Cum vedem, speșă e foarte frumoasă și interesantă, și s'a prezentat, după cum se poate vedea din hotărâre, cu ocaziunea aplicării legi monopolului hârtiei de țigare din 18 Martie 1900 și tribunalul sub presidenția d-lui Cudalbu a dat o hotărâre ale cărei motive se văd a fi redactate de d-l Matei Balș, actualmente president la Tribunalul Comercial, hotărâre care face onoare Tribunalului.

Cu soluțiunea primei cestiuni, tribunalul stă în compania întregii doctrine, căci toată lumea admite fără discuțiune iresponsabilitatea puterii legislative, chiar dacă o lege a violat un drept câștigat, partea lezată nu poate pe nici o cale să reclame reparațiunea prejudiciului ce a încercat¹⁾.

În adevăr, puterea legiuitoare face acte de suveranitate și actele de suveranitate nu pot fi censurate de tribunale.

Doctrina califică această situațiune și cu titlul de «*fait du prince*». Și Laurent adaogă: «Le fait du prince peut resulter dela loi qui, dans les temps modernes, a pris le place dela volonté de souverain.

Il a été jugé que la loi ne donne pas ouverture a une action en dommages-intérêts pour le dommagé qui en résulte»²⁾.

¹⁾ D Alexandresco, vol. 5, pag. 547; Fuzier-Herman, t. III, p. 771, No 759 și 760; Laurent t. 20, No. 418, V éme édition; Larombière sur les art. 1382 și 1383, No 10; Sourdat, t. II, No. 13 5.

²⁾ Laurent t. XVI, pag 323 No 261 unde se citează în acest sens decisiunea Casății Belgiene din 27 Iunie 1845, (*Pasicrisie*, 1845 I. 392).

S'a susținut că atunci când e vorba de o lege tutelară și de un interes patrimonial, cum ar fi legile votate pentru a capacita județele sau comunele, acestea ar rămâne răspunzătoare de prejudiciile ce legea ar cauza.

Cazul prezentându-se, cu ocazia legii din 14 Mai 1895, pentru stabilirea razei orașului București, când susținându-se teoria de mai sus, n'a fost admisă de jurisprudență pe motiv că ori decăteori intervine Parlamentul, fie chiar în legile așa zise de afaceri, de interes local, în legile de gestiune administrativă forma legii acoperă în totdeauna comuna, județul etc. (Sent. trib. Ilfov, secț. III No. 764/905 Dos. No. 1693/97).

În ceea ce privește a doua cestiune, deși ea a pierdut azi parte din importanța ei prin votarea legii brevetelor de invenție³⁾, totuși ea nu e fără valoare, față de modul strălucit, cum tribunalul justifică existența proprietății industriale *«că dacă în general dreptul de proprietate se exercită asupra unui obiect material, totuși el poate fi exercitat și asupra unui drept, ori de câte ori acest drept este considerat ca un element activ susceptibil de a figura în compunerea unui patrimoniu și de a putea trece de la o persoană la alta»*.

Apoi tribunalul recunoaște și declară că proprietatea industrială ca și proprietatea literară există independent de lege, care nu o crează ci recunoscând-o îi dă numai oarecari garanții și îi limitează efectele.

Tot prin această sentință tribunalul, devansând pe legiuitorul din 1906, recunoaște că proprietatea industrială poate exista nu numai asupra unei invențiuni dar și asupra unei perfecționări.

În adevăr, legea asupra brevetelor de invenție votată, adoptând sistemul legilor belgiană, engleză, franceză . . . recunoaște nu numai dreptul de proprietate asupra unei invențiuni, dar recunoaște formal un drept de proprietate și asupra perfecționării unui produs sau mijloc de producție (art. 1 și 2 din lege)⁴⁾ ceea ce era poate cazul cu Creangă.

Totuși, cazul Creangă prezenta ceva de particular, care făcea ca pentru prima oară să se prezinte în fața instanțelor judecătorești o astfel de speță, și anume că el nu avea cunoștințele tehnice ale fabricațiunii produsului ce perfecționase și a cărei proprietate o pretindea, că obținuse această perfecționare prin alți specialiști,

cărora le dăduse numai indicațiuni de ceea ce el voia.

Tribunalul declară că o astfel de persoană nu poate avea proprietatea perfecționării. Sub imperiul legii actuale soluțiunea cred că va fi aceeași.

Prin votarea acestei legi, atât de mult așteptată, ce completează bine titlul legii asupra presei din 1862 și prin aceasta am intrat în concertul statelor civilizate căci putem zice, cu drept cuvânt, că proprietatea industrială artistică și literară sunt garantate și la noi⁵⁾.

I. Ionescu-Dolj

BIBLIOGRAFIE

„Colecțiunea generală a Legilor României“ este titlul unei importante lucrări apărute acum, care conține Legile, convențiunile, aranjamentele Decretele, regulamentele, deciziunile ministeriale din 1906, toate cu adnotări istorice și de concordanță, lucrate de d-l At. C. Kivu, consilier la Înalta Curte de casație și justiție, Dem. C. Bădulescu avocat, G. St. Bădulescu Prim-Grefier la Înalta Curte de casație, I. Ionescu-Dolj judecător de instrucție la Trib. Ilfov, G. D. Nedelcu, directorul afacerilor judiciare din Ministerul de justiție, Victor Rațiu, At. Ștefănescu-Galați și Const. Țunescu, avocați.

Această lucrare unică în țară la noi, a apărut în editura Institutului de arte grafice și editura „Minerva“, Boulevardul Academiei 3, — Edgar Quinet 4, cu prețul de lei 20. Depozit la Curierul Judiciar, care servește la cerere orice cărți de drept.

INFORMAȚIUNI

Luni 23 cor. la orele 7 p. m. a avut loc primul examen de doctorat în drept, la Universitatea din București. Primul candidat examinat a căzut.

Aviz celor cari urmează a se prezenta, pentru a se putea prepara în mod mai serios.

Rugăm stăruitor pe abonații rămași în întârziere cu plata abonamentelor, să trimită sumele datorate prin mandat postal, direct la administrația ziarului Curierul Judiciar, București, sau să plătească la prezentare numai în mâna incasatorilor: I. RIVEANU, pentru provincie și I. ST. TUDOROIU, pentru capitală, în schimbul chitanțelor ce vor emite din registru cu mătă investite cu ștampila, CURIERUL JUDICIAR.

AVIS. Toți d-nii abonați cari s'au schimbat adresele sunt rugați să bine voiască ca, printr-o carte postală, să ne indice noua d-lor adresă, arătându-ne locul de unde s'au mutat, pentru a putea primi regulat ziarul.

⁵⁾ Vezi Hamangiu, „Sur la propriété littéraire et artistique en Roumaine.“

Vezi încă C. Hamangiu — *Arta și literatura din punct de vedere juridic. Teoria proprietății intelectuale*

Alexandru Nicolau — *L'état actuel de la législation et de la jurisprudence en ce qui concerne la propriété littéraire et artistique en Roumaine.*

³⁾ Vezi legea în Colecțiunea generală a legilor României pe 1906 vol. II, pag 10 împreună cu expunerea de motive, discuțiile parlamentare, etc. etc.

⁴⁾ Vezi studiile foarte documentate și instructive scrise de d. Gr. V. Maniu și publicate într-o serie de numere din Curierul Judiciar din 1907 (56, 59, 61, 65, 78 și 80).